

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. LXXVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

ferre potuisset, si contigisset centesimum implere? ²⁹ Quomodo fabula, sic vita: non A
quàm diu, sed quàm benè acta sit, refert. Nihil ad rem pertinet, quo loco desinas. quocumque voles, desine: tantum bonam clausulam impone.

EPIST. LXXVIII.

DE morbis suis, etiam in iuuentute: & quid sit iis leuandis? *Honesta, inquit, studia, item- que amici: sed remedium, contemptus mortis. Eò vocat Lucilium, & contra Do- lorem plura disserit, alta, animosa, vera.*

VEXARI te distillationibus crebris ac febriculis, quæ longas distillationes & in consuetudinem adductas sequuntur, eò molestius mihi est, quia expertus sum hoc genus valetudinis: quod inter initia contempsi. Poterat adhuc adolescentia iniu- B
rias ferre, & se aduersus morbos contumaciter gerere: deinde succubui, & eò perductus sum, ¹ vt ipse distillarem. Ad summam maciem deductus, sæpe impetum cepi ab- rumpendæ vitæ: patris me indulgentissimi senectus retinuit. Cogitavi enim, non quàm fortiter ego mori possem, sed quàm ille fortiter ² desiderare non posset. Itaq; imperavi mihi vt viuerem. aliquando enim & viuere, fortiter facere est. Quæ mihi tunc fuerint solatio, dicam: si prius hoc dixero, hæc ipsa quibus acquiescebam, medicinæ vim habuisse. In remedium cedunt honesta solatia: & quidquid animum erexit, etiam corpori prodest. Studia mihi nostra salutis fuerunt. Philosophiæ acceptum fero quòd surrexi, quòd conualui: illi vitam debeo, & ³ nihil illi minus debeo. Multum mihi contulerunt ad bonam valetudinem amici, quorum adhortationibus, vigiliis, sermonibus alleuabar. Nihil æquè, Lucili virorum optime, agrum reficit atque adiuuat, quàm amicorum affe- ctus: nihil æquè expectationem mortis ac metum surripit. Non iudicabam me, cum illos superstites relinquerem, mori: putabam, inquam, me victurum, non cum illis, sed C
per illos: non effundere spiritum mihi videbar, sed tradere. Hæc mihi dederunt volun- tatem adiuuandi me, & patiendi omne tormentum. ⁴ alioqui miserrimum est, cum ani- mum moriendi proieceris, non habere viuendi. Ad hæc ergo remedia te confer. Medi- cus tibi quantum ambules, quantum exercearis, monstrabit: ne indulgeas orio, ad quod vergit iners valetudo: vt legas clariùs, & spiritum, cuius iter & receptaculum laborat, exerceas: vt nauiges, & viscera molli iactatione concutias: quibus cibus vtaris: vinum quando virium causâ aduoces, quando intermittas, ne irriter & exasperet tussim. Ego ti- bi illud præcipio, quod non tantum huius morbi, sed totius vitæ remedium est: con- temne mortem. Nihil triste est, cum huius metum effugimus. Tria hæc in omni morbo grauia sunt, metus mortis, dolor corporis, intermissio voluptatum. De morte, satis di- ctum est. hoc vnum dicam, non morbi hunc esse, sed naturæ metum. multorum ⁵ mor- tem distulit morbus: & salutis illis fuit, videri perire. Morieris, non quia ægrotas, sed quia viuus. Ista te res & sanatum manet. cum conualueris, non mortem, sed valetudi- D
nem effugies. Ad illud nunc proprium incommodum reuertamur. magnos cruciatus habet

29. QVOMODO FABVLA.] *Epictetus: Memento actorem te esse fabulæ, qualem doctores se voluit: si breuem, breuis: si longam, longæ. Varro: Non eos optimè vixisse, qui diutissimè, sed qui modestissimè vixerint.*

EPIST. LXXVIII. I. VT IPSE DISTIL- LAREM.] *Liquecerem, & consumerem. Fuerit id genus morbi, quo etiam sub Caio laborauit, qui in sen- suo ei ob eloquentiam, occidere destinatus: sed mulier- cula operi seruatus est, quæ affirmaret tabe eum labo- rare, nec diu posse viuere. ferrum supernacuum. Dio LXXIX.*

2. DESIDERARE NON POSSET.] *Significat, patrem suum philosophiæ alienum (quod alibi testa- tur) parum fortem ad tales casus fuisse. Igitur nega- tio hinc conuenit, & libri asserunt: Muretus tamen, desiderare me posset.*

3. NIHIL ILLI MINVS DEBEO.] *Quasi di- cat, hoc inter minima eius beneficia. Corpus enim spe- erat, reliqua animum.*

4. ALIOQVI MISERRIMUM EST.] *Miserrimum est, cum nolis mori, non omnia facere vt viuas.*

5. MORTEM DISTVLIT MORBVS.] *In ipso Se- necâ, iam dictum.*

6. PRIMA

A habet morbus: sed hos tolerabiles interualla faciunt. Nam summi doloris intentio inuenit finem. Nemo potest valde dolere, & diu. sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem, aut breuem faceret. Maximi dolores consistunt in acerrimis corporis partibus: nerui, articuliq̄ue, & quidquid aliud exile est, acerrimè sentit, cum in arcto vitia concepit. Sed citò hæ partes obtupescunt, & ipso dolore sensum doloris amittunt: siue quia spiritus naturali prohibitus cursu, & mutatus in peius, vim suam quâ viget, admonetq̄ue nos, perdit: siue quia corruptus humor, cum desiit habere quò confluat, ipse se elidit, & his quæ nimis impleuit, excutit sensum. Sic podagra & chiragra, & omnis vertebrarum dolor, neruorumq̄ue interquiescit, cum illa quæ torquebat hebetauit: omnium istorum ⁶ prima verminatio vexat, impetus morâ extinguitur, & finis dolendi est, obtorpuisse. Dentium, oculorum, aurium dolor ob hoc ipsum acutissimus est, quòd inter angusta corporis nascitur: non minùs mehercule, quàm capitis ipsius. Sed quo incitator est, eo citiùs in alienationem stuporemq̄ue conuertitur.

B Hoc itaque solatium vasti doloris est, quòd necesse est desinas illum sentire, si nimis senseris. Illud autem est, quod imperitos in vexatione corporis malè habet: non assueuerunt animo esse contenti: multum illis cum corpore fuit. Ideò vir magnus ac prudens animum deducit à corpore, & multum cum meliore & diuinâ parte versatur: cum hac querulâ ac fragili, quantum necesse est. Sed molestum est, inquis, carere assuetis voluptatibus, abstinere cibo, sitire, esurire. Hæc primâ abstinentiâ grauiâ sunt: deinde cupiditas relanguescit, ipsis per quæ cupimus fatigatis, ac deficientibus. Inde morosus est stomachus: inde quorum fuit auaritas, odium est: desideria ipsa moriuntur. Non est autem acerbum carere eo, quod cupere desieris. Adice, quòd nullus non intermittitur dolor, aut certè remittitur. Adice, quòd licet & cauere venturum, & obfistere imminenti remediis. Nullus enim non signa præmittit, vtiq̄ue qui ex solito reuertitur. Tolerabilis est morbi patientia, si contempleris id quod extremum minatur. Noli mala tua facere tibi ipsi grauiora, & te querelis onerare: leuis dolor est, si nihil illi opinio adieccit.

C Contrâ, si exhortari te cœperis, ac dicere, *Nihil est, aut certè exiguum est, duremus, iam desinet*: leuem illum, dum putas, facies. Omnia ex opinione suspensa sunt. non ambitio tantum ad illam respicit, & luxuria, & auaritia: ad opinionem dolemus. Tam miser est quisque, quàm credit. Detrahendas præteritorum dolorum conquestiones puto, & illa verba: *Nulli unquam fuit peius. Quos cruciatus, quanta mala pertuli? nemo me surreturum putauit. Quoties deploratus sum à meis, quoties à medicis relictus? In equuleum impositi non sic distrahuntur.* Etiam si sunt vera ista, transierunt. Quid iuuat præteritos dolores retractare, & miserum esse, quia fueris? Quid, quòd nemo non multum malis suis adiecit, & sibi ipse mentitur? Deinde quod acerbum fuit, retulisse iucundum est. naturale est, mali sui sine gaudere. Circumcidenda ergo duo sunt, & futuri timor, & veteris incommodi memoria: hoc ad me iam non pertinet, illud nondum. In ipsis positus difficultatibus dicat:

— Forsan & hæc olim meminisse iuuabit.

D Toto contra illum pugnet animo. vincetur, si cesserit: vincet, si se contra dolorem suum intenderit. Nunc hoc plerique faciunt, attrahunt in se ruinam, cui obstandum est. istud quod premit, quod impendet, quod vrget, si subducere te cœperis, sequetur & grauius incumbar: si contra steteris, & obniti volueris, repelletur. Athletæ quantum plagarum ore, quantum toto corpore excipiunt? ferunt tamen omne tormentum gloriæ cupiditate: nec tantum quia pugnant, ista patiuntur, ⁷ sed ut pugnent. exercitatio ipsa tormentum est. Nos quoque euincamus omnia, quorum præmium non corona, nec palma est, ⁸ nec tubicen prædicationi nominis nostri silentium faciens: sed virtus, & firmitas animi, & pax in ceterâ parta, si semel in aliquo certamine debellata fortuna est.

Dolorem

6. PRIMA VERMINATIO.] Morficatio prima, & exercitio præparentur. In ipso autem exercitio & velut pruritus doloris. Vritur eâ voce sepius: vide hæc mala.

De Vit. beat. cap. xvii.

8. NEC TUBICEN.] Qui præcinebat, ut vox deinde Præconis succederet, & victorem renunciaret.

7. SED UT PUGNENT.] Ut pugna idonei sint,

Dolorem grauem sentio. Quid ni sentias, si illum muliebriter tuleris? Quemadmodum A
perniciosior est hostis fugientibus, sic omne fortuitum incommodum magis inflat ce-
denti & auerso. Sed graue est. quid? nos ad hoc fortes sumus, ut leuia porremus? Vtrum
vis, longum esse morbum, an concitatum & breuem? Si longus est, habet intercapedi-
nem, dat refectioni locum: multum temporis donat. necesse est ut exsurgat, & desinat.
Breuis morbus ac præceps alterutrum facit: aut exstinguetur, aut exstinguet. Quid au-
tem interest, non sit, an non sim? in vtroque finis dolendi est. Illud quoque proderit, ad
alias cogitationes auertere animum, & à dolore discedere. Cogita quid honestè, quid
fortiter feceris: bonas partes tecum ipse tracta: memoriam in ea quæ maximè miratus
es, sparge. tunc tibi fortissimus quisque, & victor doloris, occurrat. Ille, qui dum varices
excandans præberet, legere librū perseuerauit. Ille, qui non desit ridere, cum hoc ipsum
irati tortores omnia instrumenta crudelitatis experirentur. Non vincetur dolor ratione,
qui victus est risu? Quidquid vis, nunc licet dicas, distillationes, & vim continuæ tussis
egerentem viscerum partes, & febrem præcordia ipsa torrentem, & sitim, & artus in di- B
uersum articulis exeuntibus tortos: plus est flamma, & equuleus, & lamina, & vulneri-
bus ipsis intumescens, quod illa reuouaret & altius vrgeret impressum. inter hæc
tamen aliquis non gemuit: parum est. non rogauit: parum est. non respondit: parum
est. risit, & quidem ex animo: vis tu post hoc ¹⁰ dolorem deridere? Sed nihil, inquit,
agere sinit morbus, qui me omnibus abduxit officiis. Corpus tuum valetudo tenet, non
animum. Itaque cursoris moratur pedes, sutoris ac fabri manus impedit. Si animus tibi
esse in vsu solet; suadebis, docebis, audies, disces, quæres, recordaberis. Quid porro? nihil
agere te credis, si temperans æger sis? ostèdes morbum posse superari, vel certe sustineri.
Est, mihi crede, virtuti etiam in lectulo locus. Non tantum arma & certes dant argu-
menta alacris animi, indomitiq̃ue terroribus: ¹¹ & in vestimentis vir fortis apparet. Ha-
bes quod agas. benè luctare cum morbo: si nihil te coegerit, si nihil exorauerit, insigne
prodis exemplum. O quàm magna erat gloriæ materia, si spectaremur ægri! ipse te spe-
cta, ipse te lauda. Præterea, duo sunt genera voluptatum: corporales morbus inhibet, C
non tamen tollit, imò, si verum æstimes, incitat. magis iuuat bibere sitientem: gratior
est esurienti cibus. Quidquid ex abstinentiâ contigit, auidius excipitur. Illas vero animi
voluptates, quæ maiores certioresq̃ue sunt, nemo medicus ægro negat: has quisquis se-
quitur, & benè intelligit, omnia sensuum blandimenta contemnit. O infelicem ægrum!
quare? quia non ¹² vino niuem diluit: quia non rigorem potionis suæ, quam capaci
scypho miscuit, renouat ¹³ fractâ insuper glacie: quia non ostrea illi Lucina in ipsâ
mensâ aperiuntur: quia non circa cænationem eius tumultus coquorum est, ¹⁴ ipsos
cum obsoniis focos transferentium. hoc enim ¹⁵ iam luxuria commenta est. Ne quis
intepefcatur cibus, ne quid ¹⁶ palato iam calloso parum feruat, cænam culina profequit-
tur. O infelicem ægrum! edet quantum concoquat. non iacebit in conspectu ¹⁷ aper,
vt vilis

9. QVOD ILLA RENOVARET.] Quid
intelligi? ferrum plagis immissum, sanandi, non
explorandi, causâ? videtur.

10. DOLOREM DERIDERE.] Mihi negatio in-
ferenda videatur, dolorem non deridere? Sed &
antè vellem, vis tuum post hoc: minorem scilicet,
nec cum tali comparandum.

11. ET IN VESTIMENTIS.] Dormitoriis, vel
quibus in lecto tegetis. Suprà, epist. LXVII.

12. VINO NIVEM DILUIT.] Dicas magis, vi-
num dilui niue. Sed sic iterum loquitur 11. De Irâ,
cap. XXV. neque niuas potiones solùm, sed niuem
ipsam rōisse, noster scribit, epist. XCV.

13. FRACTA INSUPER GLACIE.] Seneca IIII.
Quæst. Nat. cap. vlt. Inde est, quod nec niue qui-
dem contenti sunt, sed glaciem, velut certior illi
ex solido rigor sit, exquirunt.

14. IPSOS CVM OBSONIIS FOCOS.] Epist.
xcv. Quid illa purulenta, & quæ tantum non ab
ipso igne in os transferuntur, iudicas sine noxâ in
ipsis visceribus exstingui? Et i v. Quæst. cap. vlt.
Ardentes boletos, & raptim cōdimento suo mer-
fatos, demittunt panē fumantes.

15. IAM LVXVRIA COMMENTA EST.] Non
quin foculos sine igne, qui cum prunis transfer-
rentur, iam antea habuerint Greci Romaniq̃: sed non
ad boletos, & talem istum luxuriæ r̃sum.

16. PALATO IAM CALLOSO.] Quarto
Quæstion. Emortuæ fauces, & occallatæ cibus ar-
dentibus.

17. APER, VT VILIS CARO.] De luxu in
apris, quos totos apponebant: & denique satis habe-
bant ostendere, scripsi adfatim i v. Poliorcet. Dia-
logismo 1.

18. PECTORA

A vt vilis caro, à mensâ relegatus, nec in repositoio eius ¹⁸ pectora auium, totas enim videre fastidium est, congesta ponentur. Quid tibi mali factum est? cænis tamquam æger: imò aliquando tamquam sanus. Sed omnia ista facillè perferemus, forbitionem, aquam calidam, & quidquid aliud intolerabile videtur delicatis & luxu fluentibus, magisq; animo quàm corpore morbidis: tantùm mortem desinamus horrere. Desinemus autem, si fines bonorum ac malorum cognouerimus: ita demum nec vita tædio erit, nec mors timori. Vitam enim occupare fatietas sui non potest, tot res varias, magnas, diuinas percensentem: in odium illam sui adducere solet iners otium. Rerum naturam peragranti, numquam in fastidium veritas veniet: falsa satiabunt. Rursus, si mors accedit & vocat, licet immatura sit, licet mediam præcidat ætatem: perceptus longissimè fructus est. cognita est illi ex magnâ parte natura, scit tempore honesta non crescere. His necesse est videri omnem vitam breuem, qui illam voluptatibus vanis, & ideò infinitis, metiuntur. His te cogitationibus recrea, & interim epistolis nostris vacando: veniet

B aliquod tempus, quod nos iterùm iungat ac misceat. quantum libet sit illud, longum faciet scientia vtendi. Nam, vt Posidonius ait, ¹⁹ vnus dies hominum eruditorum plus patet, quàm imperiti longissima ætas. Interim tene hoc mordicus. aduersis non succumbere, lætis non credere, omnem fortunæ licentiam in oculis habere: tamquam quidquid potest facere, factura sit. Quidquid expectatum est diu, leuius accedit.

EPIST. LXXIX.

DE Charybdi aliquid, Scyllâ, & Ætnâ. Tum, Sapientes inter se pares esse: & ad Sapientiam hortatur, etiam si gloria non comitetur. Atqui comitabitur, vel post vitam. Bona.

C E X S P E C T O epistolas tuas, quibus mihi indices, circumitus Siciliae totius quid tibi noui ostenderit, & omnia de ipsa Charybdi certiora. Nam Scyllam ¹ saxum esse, & quidem non terribile nauigantibus, optimè scio: Charybdis an respondeat fabulis, perscribi mihi desidero. Et si fortè obseruaueris, (dignum est autem, vt obserues) fac nos certiores, vtrum ² vno tantùm vento agatur in vortices, an omnis tempestas æquè mare illud contorqueat: & an verum sit, quidquid illo freti turbine arreptum est, per multa millia trahi conditum, & ³ circa Tauromenitanum litus emetgere. Si hæc mihi perscripseris, tunc tibi audebo mandare, vt in honorem meum Ætnam quoque ascendas: quam

18. PECTORA AVIUM.] *Epist. XLVII. de captore:* Alius pretiosas aues scindit: pectus & clunes in frustra excutit.

19. VNVS DIES HOMINVM ERVDITORVM.] *Eruditorum, id est Sapientum, Sioicâ linguâ. De sensu autem, similis in Philone Iudæo, libro, Quis diuinor. oper. heres: ὁπωρῶνται δὲ πρὸς τοιαύτην ἀγορὴν εἰρήνην, καλὸν γῆρας, & δὴ πῶς πολυχρόνιον, ἀλλὰ τὸ μετὰ Θεοφύλακτος ζῆν. τὸ γὰρ ἐνήμερον πολυπραγίας κρείττον, ὅσῳ καὶ βραχυτέρον φῶς σκότους αἰωνίου. μίαν γὰρ ἡμέραν ὑγιεινῶς εἶπαι πρὸς Θεῷ, ἀνὴρ, βουλεύεται βιάσθαι μετὰ ἀρετῆς, ἢ μύρια ἔτη ἐν σκιά τῆς θανάτου. σιὰν τὸν φαῦλον ἀνιπτόβροτος βίον:* Pollicetur autem talem agenti pacem, bonam senectutem: id est, non longæuitatem, sed vitam cum prudentiâ coniunctam. Nam vel dici felicitas multitudine annorum melior, quanto breuis aliqua lux tenebris æternis. Vnam enim diem, dixit salubriter vir propheta, malle se viuere cum virtute, quàm multa millia annorum in vmbra mortis. Vmbra mortis, malam indicans vitam. *Hæc Philo, ex Moysè & Dauide: iterumq; ipse David:* Melior

est dies vna in attriis tuis, super millia.

EPIST. LXXIX. I. SAXVM ESSE.] *Apud Seruium 111. Æn. Sallustius Scyllam saxum esse dicit, simile formæ celebratæ procul visentibus.*

2. ET QUIDEM NON TERRIBILE.] *Ego hoc rectum censeo, nec accedo, qui, modò terribile, supponunt: quasi etiam nunc pro veteri famâ esset. Non, inquam, accedo: nec res est tanta, aut fuit.*

3. VNO TANTVM VENTO.] *Quo illo? Austro. Vide Consol. ad Marc. cap. XVII. & suprâ, epist. XIV.*

4. CIRCA TAVROMENITANVM.] *Satis distitum, sed ventus nempe & fluctus eò ducunt. Seruius idem: Nam sorbet vniuersa, quæprehendit: & secundum Sallustium, ea circa Tauromenitanum litus egerit. Strabo, lib. VI. Demonstratur ante Messanam profunditas quædam vasta (Charybdis) in quam cætus freti abducunt nauigia contorta, & absorptorum fragmenta deuoluuntur ad litus Tauromenitanum.*